

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 18. De modo, quo lex humana obligat,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

micillium habens extra patriam, ratione illius subiciatur legibus loci in quo habet. Tum ratione contractus, adeo vt faciens contractum, teneatur facere secundum consuetudinē & statuta loci in quo tunc versatur. Pro quo idem Sanchez plures auctores commemorat ibid. num. 10. in sequ. num. 11. notans excipi contractum dotis in quo attenditur statutum loci vbi vir domicilium habet.

172. Aduerte præterea, etiam si lex non obliget peregrinum existentem in territorio legislatoris: ipsum tamen iuxta cap. Illa autem distinct. 12. posse eam transgrediendo peccare: ut ratione Scandali quod dat tum ratione damni quod infert tali transgressione: tum demum ratione conformitatis, quā in Republica retinendā esse recta ratio dicitur, vt & virandam esse: contrariam deformat; & ipso naturali lumine ostendente turpem esse omnem partē que suo vniuerso nō congruit.

Id quod in cap. Quæ contra, distinct. 18. vsurpatur: inde que probatur non modo ciuibus, sed etiam peregrinis illicitum esse violare particulare statutum loci in quo sunt. Quod quidem glossa, ad verbum *Peregrini*, interpretatur de peregrinis qui ibi sunt animo habitandi: seu de peregrinis ibi moraturis, non autem de eis de recessuris. Cum qua glossa consentit Sylu. in verbo *Ieiunium* num. 7. statuens alienigenas venientes in aliquem locum animo habitandi, ex tunc, id est: ex prima die accessus ligari ieiunio istius præcepto. Pro quo alios adhuc Sanchez citat in ead. quest. 1. nu. 9. non item si transeant, dummodo vident scandalum.

Si quis seiscitetur: quæ mora in oppido reddat peregrinum obnoxium legibus & consuetudinibus illius. Respondet idem Sanchez ibid. satis congruenter rationi: tunc teneri, cū statuitur ibi habitare per maiorem anni partem: id enim moraliter, seu prudenti arbitrio sufficit ad acquirēdum quasi domicilium ad hoc sufficiens, vt statim fiat quis Parochianus idoneus ad Sacramenta necessaria percipiēda in ea Parochia, ex eodem Syl. in verbo *Domicilium* num. 2. De vagis autem, qui nullibi certam sedem habent: idem Sanchez in seq. nu. 15. ex Soto monet eos teneri legibus & consuetudinibus loci, in quo obiter etiam reperiuntur, cum nullum peculiare domicilium habeant: nec videatur consuetudinem, vt ab omnibus omnium locorum statutis & consuetudinibus sine exempti.

CAPVT XVIII.

De modo quo lex humana obligat.

SUMMARIUM.

- 173 Duo casus in quibus lex humana obligat respectu præteritorum.
174 Lex humana obligat non tantum in foro externo, & ad penam: sed etiam in interno, & ad culpam.
175 Ratio quæ id ostenditur.
176 Solutio eorum que in contrarium adferri possunt.
177 Vt lex humana obliget in conscientia, qua intentio legislatoris requiritur.
178 Lex humana fundata super præsumptione non obligat in conscientia, cum veritas est in contrarium.
179 Obligatio legis humane cessat in conscientia, cessante ipsius ratione.
180 Quæ cessatio contingere potest duobus modis.
181 Quid intelligendum sit nomine rationis legis.
182 Quando obliget Lex humana cum mortis periculo.
183 Inualida sunt quæ sunt contra legem ipsa irritantem: id quod vnam exceptionem patitur quoad forum conscientia.
184 Quid tenendum sit de ijs, quæ sunt contra legem ipsa non irritantem.
185 Quædam regule conspiciantur.
- D**E modo quo lex humana obligat, quatuor præsertim ad institutum nostrum accommodare quæri possunt. Primum, An lex humana obliget tantum respectu futurorum. Secundam, an obliget non tantum in foro externo, & ad penam: sed etiam in foro interno, & ad culpam. Tertium, quatenus lex humana obliget. Quartum, an ita obliget, vt irrita sint omnia quæ contra ipsam sunt: siue fiant expressè, id est contra ipsius expressa verba: siue tacitè, id est, secundum verba quidem, sed contra mentem, seu in fraudem ipsius.

QVÆSTIO I.

An lex humana obliget tantum respectu futurorum.

STatuendum est per cap. Cognoscentes & cap. vlt. De constitut. legem humanam obligare tantummodo respectu futurorum: nisi quod in duobus casibus obliget etiam respectu præteritorum.

173. Alter est expressus in eod. cap. vlt. quando ipsa lege aliquid nomina in de præteritis cauetur: vt cum in cap. Ad audientiam, De re scriptis Papa præcipit irritari quasdam provisiones factas ante eam constitutionem. Alterum est, quem ad idem cap. vlt. Glossa vlt. expressit; & ex alijs Canonistis refert Sylu. in verbo *L. x* num. 23. quando lex humana est iuris naturalis declaratoria: tunc enim manifestat potius antiquam obligationem, quam proponat nouam.

Cæterum cum lex est iuris naturalis declaratoria secundū se totam, hoc est, tam quoad partem moralem, seu qua ostendit aliquid illicitum esse, vel licitum: quam quoad pœnalem, id est, in qua ostendit pœnam esse transgressori impostam: tunc etiam extenditur ad præterita secundum se totam: vt illa quæ in cap. Cum rō De vsuris declarat, tum illicitas esse vsuras: tum impostam esse vsurario pœnam acceptum restituendi vel ei a quo accepit, vel pauperibus si illum non cognoscit. Quod vtrūque recta ratio dicitur: & ideo iuris est naturalis.

Cum verò lex humana iuris naturalis declaratoria est secundum partem moralem tantum, ponens ius nouum secundum pœnalem: tunc quoad moralem quidem extenditur ad præterita, non item quoad pœnalem: nisi contrarium in ea exprimeretur. Ita docet Panor. ad cap. Quoniam simonia, De simonia. Cui in eadem sententiam Sylu. loco citato adiungit alios Canonistas. Vnde intelligitur leges papæ imponentes excommunicationem, vel alias id genus pœnas, non obligare ad eas, illos qui ante easdem latas contra fecerunt: nisi id in illis exprimeretur. Adde quando præteritum pendet ex futuro quoad perfectionem, tunc legem quæ de hac fertur ad illud quoque extendi: vt si lex præmium statuatur accipienti latronem, & exhibenti Iudicibus; illud ad eum etiam pertinet, qui ante id ipsum statutum latronem acceperat, & post exhibuit illum.

QVÆSTIO II.

An lex humana obliget non tantum in foro externo, & ad penam: sed etiam in interno, & ad culpam.

DE hac lætè disputant Alphonsus à Castro in lib. 1. De lege pœnali cap. 4. Medina in Cod. De ieiunio quæst. 7. Franc. à Victoria in relect. De potestate ciuili, Soto in 1. De iust. & iure quæst. 6. art. 4. alter Medina & Gabriel Vasquez ad 1. 2. quæst. 96 art. 4. Gregor. à Valen. ibid. disput. 7. quæst. 5. p. cto 2. & 6. & Bellar. in lib. 4. De Summo Pontifice cap. 15. & aliquot sequi & lib. 3. De laicis cap. 11. Sed ad nostrum institutum sufficit annotasse partem illius negatiuam, hoc est, legem humanam non obligare in conscientia, damnatam esse tanquam erroneam in Concil. Viennensi, vt habetur in Clement. A 1 nostrum De hæreticis; contra Beguardos & Beguinas, & in Concil. Constantiensi sess. 8. contra VViclefsum, & in sess. 15. contra Ioannem Hus, & à Leone X. in Bulla contra Lutherum art. 27. Atque partem affirmatiuam esse sententiam communiter receptam non modo Theologorum, sed etiam Canonistarum teste Nau. in Ench. cap. 23 nu. 48. Gersonem autem, vt Alphonsus à Castro annotat, ab omnibus fere Theologis fuisse reprehensum, quod in lib. De vi spiritali sect. 4. sentierit, nullam potestatem humanam posse ferri legem, quæ vi sua ad peccandum obliget: sed tantum ex vi latentis in ea legis naturalis vel diuinæ, si aliqua talis, à Superiore per illam suam legem, declararetur subditis: sicut per legem Ecclesiasticam de confessione annua declaratur lex diuina de faciēda confessione peccatorum mortalium, post Baptismū commissorum.

175. Vna autem hac ratione veritatem proposuit illustrasse, erroremque contrarium confutasse, contenti esse possumus. Id quod lex naturalis & diuina dicuntur faciendum esse necessario in conscientia, seu sub peccato, faciendum est. Sed parendum esse legi humane, loquimur de iusta, lex diuina & naturalis dicuntur. Ergo necessario in conscientia legi humane parendum est. Confessio est manifesta. Patet verò maior: quia lex naturalis & diuina sunt ipsa lex æterna, naturaliter vel super-

supernaturaliter nobis reuelata: in cuius transgressione rationem peccati consistere, habitum in est praefatione huius libri Minor autem probatur: quoad legem quidem naturalem quia principium est per se notum, parendum esse praeepto Superioris: cum esse superiore sit auctoritatem habere in alios, qui tanquam subditi debeant illi parere. Quoad diuinam vero: quia Dominus Matth. 23. cum dixisset Super cathedra Moysi sederunt Scribae, & Pharisei, inde intulit: Omnia ergo quaecumque dixerint vobis seruate & facite.] Et D. Petrus in 2. sua Epist. cap. 2. inter illos quos ait reueratos in iudicium cruciandos, ponit eos qui dominationem seu potestatem humanam contemnunt.

176.

Quod si pro Gersono respondeatur, haec vera esse de lege humana quatenus aliquam naturalem vel diuinam legem includit; id rejicitur: quia pari ratione quod lex tam naturalis quam diuina praescribit obtemperandum esse parentibus, deberet ita intelligi, vt filij non teneantur obedire parentibus in rebus indifferentibus, quae nec iuris sunt naturalis, nec diuini. At id absurdum est.

Quidquid vero in patrocinium contrarij erroris adferri potest; vt quod de ratione peccati sit, transgressioem esse legis aeternae: quae Dei tantum lex est. Quod peccatum mortale tollat gratiam, quae purum Dei donum est. Quod faciat obnoxium aeterno supplicio: quo punire est solius Dei. Quod in libertatem aferri simus ad Galat. 4. cap. in fine Et prohibeamur fieri serui hominum in priori ad Corinth. 7. Facile erit reicere, si adueramus a lege aeterna humanam derivari, iuxta illud prouerb. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: vimque obligandi habere ex tali derivatione, siue ex eo, quod Magistratibus attributa sit diuinitus auctoritas ferendi leges, secundum legis aeternae praescriptum: ita vt suam obligandi vim humana lex habeat quidem ab auctoritate hominis, sed dependenter a lege aeterna: quae admodum naturalis effectus, habet quidem esse suum a secundis causis: sed id totum dependenter a prima causa. Vnde sicut productio naturalis effectus, simul tribuitur secundae & primae causae; ita etiam obligatio legis humanae tribuitur simul humanae & diuinae voluntati: quia ad illam vtraque simul concurrunt, prout aperit indicat illa Dei verba ad Samuellem 1. Reg. 8. Non enim te abiecerunt se dnm e, ne regne super eos.] Et illa Luc. 10. Qui vos audit me audit: & qui vos spernit me spernit.] Et illa D. Pauli ad Rom. 13. Non est potestas nisi a Deo: & qui potestati resistit Dei ordinationi resistit.] Et in priori ad Theosal. cap. 4. Scitis quae praeepta dederim vobis per Dominum Iesum.] Et 1. Petr. 2. Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum: siue Regi quasi praecellenti, &c. quia sic est voluntas Dei.] Hic quod maxime ad institutum nostrum facit, videretur dicendum, quando legis humanae obligatio in conscientia, sit sub peccato mortali, & quando tantum sub veniali: sed id commodius fiet in sequenti lib. 15. cum agatur de distinctione peccati in mortale & veniale.

QV AESTIO III.

Quatenus lex humana obliget.

177.

HAec quaerit declarationem nonnullorum notandorum pro praxi prius propositae obligationis. Primum est. Ad hoc vt lex humana obliget in conscientia, non esse necessarium, vt legislator eam expressè ferat cum intentione expressa obligandi ad peccatum: sed satis esse vt eam ferat secundum totam rationem suae auctoritatis: nempe intendendo obligare subditos, quantum sua auctoritate potest: vt tunc facere merito praesumitur, cum eam fert in re spectante ad communitatem Reip. salutem, aut addita poena, vel verbis talem intentionem indicantibus: Nam & isto modo praecipienti, lex tam naturalis quam diuina praescribit obtemperandum esse, si adsint caetera quae lex iusta requirit, iuxta antecedentia numero 19.

Sicque D. Thomas 1. 2. quaest. 96. art. 4. simpliciter concludit leges humanas cum iustae fuerint, obligare ex eo, quod deriuentur a lege aeterna. Attamen si legislatoris intentio fuerit non obligare in conscientia, sed solum ad aliquam poenam temporalem, transgressor legis non culpe sed tantum poenae reus erit: quem admodum in quibusdam religiosis familiis, regulae proprii instituti, ne ad venialem quidem culpam obligant subditos: sed solum ad sustinendam poenam quam Su-

perior transgredientibus imponendam censuerit. Quod v. inuenire in statutis Dominicanorum habet ipse D. Thomas 2. 2. quaest. 186. art. 9. ad 1. Similiter si intentio fuerit neque ad culpam, neque ad poenam obligare, cessabit omnis obligatio sed non erit proprie lex: cum legi de se, vt pote praecipuum annexa sit obligatio. Itaque vt rectè notat à Victoriam in relict. De peccato civili. nu. 20. tantum erit ordinatio & regula directrix ad id quod bonum: est peninde ac nonnullarum confraternitarum ordinationes: quae cum positae sint ab aliquo nullam habente legis condendae potestatem, neque ad culpam neque ad poenam obligant.

Secundum notandum est, quod habent Angelus & Sylva in verbo Lex. ille nu. 4. & hic nu. 9. humanam legem cum fundat se super praesumptionem, non super veritatem; in foro conscientiae non obligare, si veritas rei fuerit contra praesumptionem: quia in eo foro attenditur veritas, prout illam confitetur. Patens: cui propterea creditur, quod de praedictio tantum animi ipsius agatur. Itaque si lex, eum qui contraxit matrimonium per verba de praesenti, compellat in tali matrimonio manere quoniam illa fundaret se in praesumptione, quod contraxisset cum interiore consensu, quem talia verba significat, non obligabit in foro conscientiae illum, qui sine illo interiore consensu contraxit: quod patet ex cap. Tu nos, De sponsalibus.

Tertium est, cuius etiam ibidem meminerunt Angelus & Sylva. ex D. Thom. 1. 2. ac 2. 2. illic quaest. 69. art. 6. & hic quaest. 120. art. 1. legem humanam non obligare in foro conscientiae, quando in hoc cessat eiusdem legis ratio. Quam cessationem, inquit illi, prudenter coniectare debemus, si expressa non sit. Ad duntaxat non esse cuiusvis, proposito aliquo casu decernere, quod in illo cesset legis ratio: sed id esse solius Superioris qui potestatem habet dispensandi in ipsa lege nisi de causa cessatione totali constare: argumento eorum, quae in sequenti lib. 15. num. 58. & 59. traduntur. Aut, ex Soto lib. 1. De iust. & iure quaest. 6. art. 8. imminere, siue commune Reipub. siue priuati alicuius periculum, quod non patitur tantam moram, vt ad Superiorem ipsum haberi possit recursum. Nam necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem cap. Remissionem 1. quaest. 1. §. finali: Vel nisi manifestum sit legislatorem in tali casu non intendisse obligare; vt eum qui legem tulisset de proposito sine mora reddendo, manifestum est non intendit obligare in eo casu, quo reposeretur ad Reip. euersionem.

Quartum est autem cum Francisco à Victoriam in sequenti nu. 22. & Soto sub finem citati articuli octauo, rationem legis cessare dupliciter. Vno modo in vniuersum, ita vt lex ipsa desinat esse Reip. vtilis: vt ea qua tempore belli tantum esset ne quis commeatum in aliquam ciuitatem inferret, vt ea compelleretur ad deditioem. Constituta enim parte, talis lex non obligat; quia in vniuersum ratio illius cessat, neque esset Reip. vtilis. Altero modo cessare potest in particulari quoad aliquem, non quoad omnes; vt illa qua prohiberetur, ne quis telum noctu portet propter pericula, quae saepe sequuntur ex armis nocturnis; cuiusmodi cessatio non obstat quin legis obligatio perseueret. Neque enim quia scit aliquis nullum esse propter se periculum ideo excusabitur à praedictae legis obseruatione, quae est Reip. vtilis propter alios ex quibus periculum imminet.

Sed ne quis in hac re decipiatur: per rationem legis in vniuersum, debet intelligere, non id quod mouit legislatorem ad condendam legem: sed finem ad quem ipsa lex de se instituta est: hoc enim manente, etiam si illud omnino cessauerit, lex perseuerat. Sic lex de ieiunanda Quadragesima obligat, etiam si omnes carnes edomitant habentur: quia haec tantum est illius ratio quae legislatoris impulit ad eam ferendam non autem ratio tanquam finis in quem lex de se ordinatur: qualls temperantem viuere, est legis de ieiunando. Hinc item, si nulla esset paupertas & miseria, lex de danda elemosyna cessaret: vt pote cessante ipsius sine proprio. Debet item intelligere, finem non quemcumque; sed totalem legis; quoniam lex quae duas habet causas finales, vna cessante & altera manente, ipsa non cessat: sic in veteri lege etiam si quis sanctificatus esset in vtero, parentes tamen ipsius tenebantur ipsum circumcidere, eo quod circūcisio esset, & ad delendum peccatum, & ad fidem Christi venturi profectandam.

Quartum notandum, est disputari à Theologis, An lex huma-

humana sic obliget vt seruanda sit cum mortis periculo. De quo recte sentit Sotus in 1. De iust. & iure quasi. 6. art. 4. versus finem. Ecclesiam sua lege tantum obligare cum mortis periculo, quando contemptus eiusdem legis interueniret, vel iniuria fidei, religionis, ciuilem vero potestatem, quado Reipublice necessitas id exigat, posse imponere præceptum in quo obseruando, periclitandum sit de vita. Vide antedicta sub finem libri vndecimi.

QVÆSTIO IV.

An lex humana sic obliget, vt irrita sint omnia que contra ipsius præscripti sum facta fuerint.

183. Pro huius ex plicatione duæ regulæ traduntur. Prior est, Ipso facto inualida esse quæ fiunt contra legem irritatam. Hæc inter regulas iuris in 6. ponitur. 64. sub his verbis: Quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi: vbi glossa eam illustrat exemplis: tum aliis, tum capituli Non solum, De regularibus in eod. lib. per quod Religiosi mendicantes prohibentur quemquam ante annum probationis expletum ad professionem admittere: idque cum hac facti irritatione, vt si secus faciant, taliter receptus nullatenus sit alligatus ipsorum ordini.

Atque in foro quidem contentioso, nullam in foro conscientie verò, vnicam hæc regula patitur exceptionem, quâ Syluester in verbo Aliena lo num. 13. attingit. Docet enim, quando lex aliquid iure alloqui naturæ validum, irritat propter defectum solemnitatis præscriptæ iure tantum positio: si ipsum fiat, validum esse in foro conscientie, donec rescindatur in foro externo: vt v. g. si facta sit electio proutius naturæ requirit, consentiens tibi videlicet omnibus quorum est suffragium ferre, sed non seruata solemnitate, ob cuius defectum electio ipsa irritatur iure humano: electus non tenetur in conscientia electioni renunciare, antequam illa sit irritata in foro externo.

184. Posterior regula est. Quæ fiunt contra legem non irritantem expressè factum contrarium; esse quoque vt plurimum inualida, Hæc confirmatur ex lege non dubium Cod. De legibus & ex cap. Imperiali 25. qu. 2. & ex cap. 2. De testibus: vbi dicitur quæ contra legem fiunt non habere firmitatem. In ea autem positum est, vt plurimum, quoniam quidam casus datur, in quibus exceptionem ea patitur, validumque est illud quod fit contra legem per quam non irritatur expressè. Quatuor numerantur in verbo lex ab Angelo num. 18. Syluest. num. 28. Tabiena num. 35. & Armilla num. 9.

Primus est, quando lex aliquid prohibet ob causam temporalem, seu restrictam ad certum tempus, nec perpetuam: vt v. g. illa, quæ ob venerationem certi temporis, prohibet matrimonium in eo contracti: in quo si contraheretur, non esset propterea matrimonium inualidum: vt patet ex cap. 1. De matrimonio contracto contra interdictum Ecclesie. Etsi autem inualidum, si contraheretur intra gradus prohibitos: quia talis prohibitionis causa, non est ad certum tempus restricta, sed perpetua.

Secundus est, quando lex punit contrafacientem: tunc enim contra factum, nisi expressè irritetur, validum est: quod non esset, addunt idem auctores, si non puniret, sed tantum prohiberet. Ratio esse potest, quod poenæ semper sint restrictæ, & legislator videri possit contentus ea, quam ipse expressit.

Tertius, quando lex facta est in fauorem eius qui contra illam agit: quia comparatione ipsius exhortatio potius est, quam lex; eique ipse, tanquam cedens suo iuri, potest renunciare.

Quartus, quando lex certum modum aliquid agendi præscribit ei, qui iure alioqui potest illud agere. Sic Ordinarius, qui potestatem habet absoluenti ab excommunicatione iuris, quam huius conditor nulli reseruauit: quantumuis præcipiatur ei vt non absoluat, nisi accepto prius iuramento & satisfactione ab excommunicato: validè tamen absoluit, etiã si absoluat non seruato tali præcepto, Secus esset autem, si tantum delegatam potestatem haberet, & in delegatione iniungeretur talem formam seruari. Nam ea non seruata, ille nihil efficeret, tãquam excedens limites potestatis sibi commissa.

Pleniùs disputata: n. propositam quæstionem qui volet

Valerij Tom. 1. Pars III.

potest videre apud Gabrielem Vasquez ad 1. 2. disput. 164. in cuius capite 3. alias regulas tradit, quas pro praxi paucis attingere non erit inutile.

185. Prima est, Quoties lex non prohibet substantiam actus, sed solum aliquas circumstantias ipsius, is validus est: vt contractus prohibitus fieri in die aut loco sacro; tunc, aut ibi factus, valet.

Secunda est, quando actus aliquis prohibetur intuitu alterius virtutis, quam iustitiæ, id non obstat quin validus sit, et tuncque possit quod per eum fuerit acquisitum: quale est acquisitum à Clerico per negotiationem, aut aliquod ministerium sordidum, sibi lege Ecclesiastica prohibitum: aut munus acceptum ab officario reip. qui prohibetur etiam liberaliter oblatum accipere ob executionem sui officij: quorum illud prohibetur intuitu religionis, & hoc intuitu liberalitatis contra auaritiã. Fundatur autem in eo hæc regula, quod obligatio restituendi acquisitum, non confurgat nisi ex laesione iustitiæ.

Tertia est. Lex statuens certum pretium rerum seruandũ in contractibus, non reddit eos inualidos: sed solum inducit obligationem ad refundendum id quod amplius acceptum fuerit: perinde scilicet ac tunc pretium constitutum est communi æstimatione, cuius vice talis lex fungitur. At tamen inualidus est actus, si lex præcipiat aliquid ad ipsius formam spectans, quod non ferretur (quod congruenter antedictis num. 183. intellige procedere quoad forum, pro quo lata est etiam illa lex) vt si testamentum is faciat qui non attigit annos pubertatis: aut bona sua alienet is qui adhuc est sub curatoribus: aut non feruetur numerus testium vel tractatum lege præscriptorum pro forma contractus aut alienationis. Deficiente enim forma contrahendi, non oritur obligatio ex contractu: ita vt formam contractui præscribere, si consequenter irritare contra factum. De quo pluribus suo loco in sequenti libro 25. in quo de contractibus agendum existit.

CAPVT XIX.

De modis quibus legis humane obligatio tollitur.
SVMMARIVM.

- 186 Quatuor per que obligatio legis tolli potest.
187 Cuius sit ad tollendam legem, interpretacionem illius vniuersalem facere.
188 Cuius sit facere particularem.
189 Qua ratione procedendum sit in interpretacione legis ad habendam eius veram intelligentiam.
190 Auctoritatem dispensandi in lege habet, qui eam tulit, & successor ipsius.
191 De dispensacione facta alicui cum aliorum damno, quid sit sentiendum.
192 Casus in quibus inferior Principe, potest in lege ipsius dispensare.
193 Tres casus speciales, in quibus pot. st. Episcopus dispensare circa generalem constitutionem Papa, aut generalis Concilij.
194 Ad dispensacionem debet cum legitima auctoritate concurrere causa rationabilis, iuxta viri boni arbitrium.
195 Dispensatus sine iusta causa, qua ratione in conscientia tutus non sit.
196 Dispensacio in lege Superioris sine rationabili causa per inferiorem data, non valet.
197 In dispensacione querenda, cauere debet tum surreptio tum obreptio.
198 De abrogacione legis.
199 De eiusdem irritatione.

186. Quatuor sunt per que censeri potest legis humane obligatio tolli: primum est ipsius legis interpretacio, quâ declaratur hominem, in hoc vel in illo casu, non esse obligatũ lege. Secundum est, dispensacio, quâ is, qui alioqui verè esset obligatus, eximitur ab obligatione legis, auctoritate Principis. Tertium est, abrogacio, quâ lex, quæ iam obligabat, tollitur secundum se totam, sicut derogacione tollitur secundum partem tantum. Quartum est, irritacio quâ lex antequam obligare inciperet impeditur ne robur suum obligandi obtineat. Quæ descriptiões sunt Soti in 1. de iust. & iure quasi. 7. art. 3.

Zz

Primus